

KULTÚRFORRADALMUNK

Irta: Mátusev Cvetkó

Nagyszerű kultúrforradalomnak vagyunk szemtanúi. Jugoszlávia népei hadat üzentek a tudatlanságnak és a kulturális elmaradottságnak, elhatározták, hogy végleg leszámolnak az írástudatlansággal, a tökéletes kizsákmányolás e maradványával. A népi állam felépítésének minden erőfeszítését a kultúra légköre hatja át, akár a gyárakban vagy az irodákban, akár a mezőkön vagy az ifjúsági vasútvonalon folyik a munka. A kultúra behatol gyárainkba, üzeminkbe, házainkba. A gyermekek százezrei számára biztosítottuk az ingyenes, kötelező elemi oktatást. Amióta tömegszervezeteink a felnőttek művelését is napirendre tűzték, a dolgozó tömegek új, pozitív magatartást tanúsítanak a tudomány, a művészet, a kultúra iránt. Az iskolai oktatásnak már nem az a célja, hogy alázatos, tűrő rabszolgá-embert neveljen, hanem ez új szabad ember kialakítása, aki tudását a maga termelésének fokozására, emberi életének emelésére, szabadságának és függetlenségének megóvására használja. Az iskolák tanterve a társadalmi termelés és jólét céljait követi. A művészet ma már nem kérdőjel a dolgozó tömegek előtt, mert a szabad Jugoszlávia szabad népei ragaszkodnak népi művészetük fejlesztéséhez, mert ezek a népek érzik, hogy csak ez a művészet fejezi ki érzéseiket, gondolataikat, akaratukat és vágyukat. A népi művészet fejlesztése emberi alkotó vágyukat, művészi hajlamukat és készségüket ébreszti lelkükben.

Jugoszlávia összes népeinek nyelvén; könyvek és mindenfajta sajtótermékek milliói hagyják el a sajtót; nem valami elvont, akadémikus írások ezek, hanem minden dolgozó számára világos és érthető könyvek. Növekszik a nyelvek iránti tisztelet, ápolják és művelik a népi nyelvet. A nemzeti kérdés végleges megoldása lehetővé tette minden nép számára a gyorsuló felvilágosodást azon a színvonalon, amelyen a nép igényeinek legjobban megfelel. Általános művelődési intézményeink hálózatai kiszélesedtek; színházak, könyvtárak, munkásklubok, népegyetemek, kultúregyesületek alakulnak mindenütt. Többeszerre rúg már a szaktaanfolyamok, esti iskolák és tanulókörök száma.

Az új Jugoszlávia első Ötéves terve kb. hat milliárd dinárt irányoz elő kultúrintézményekre. — nagyobbítja az iskolaterületet és új iskolákat, színházakat, könyvtárakat, muzeumokat, képtárakat, kultúrparkokat épít. Az új rádióleadó állomások egész sora készül, ezeknek adásait a gyárakban, iskolákban, nyilvános tereken és intézményekben hangsúlyos központok közvetítik majd.

Az Ötéves terv megvalósításaért folytatott harcban figyeljünk fel ezekre a tényekre, mert ezekben az új ember, az új szocialista kultúra felé vezető úton haladásunk biztos jeleit látjuk.

★

Az osztálytársadalom fejlődése folyamán a népművelés a társadalmi és gazdasági rendszerekkel párhuzamosan fejlődik és végső fokon mindig a rendszer termelő viszonyainak felel meg. Célja a gazdasági rendszerből származó kizsákmányolás igazolása, feladata pedig, hogy a társadalmi rendszer szilárdítása céljából ennek engedelmessé, alázatos és meghunyászkodó embereket neveljen. Az uralkodó osztályok a maguk érdekéből társadalmi erkölcsöt kovácsoltak, melyet a népnevelés útján igyekeztek érvényesíteni.

A szocializmus a nevelés célját a munka kultúrájában látja és igyekszik minden emberben magasra fejleszteni a munka, az ügyes-

ség és a munkaművészet iránti szeretetet, hogy az emberrel megértesse a természet, a társadalom és a művészet szépségeit.

A társadalmi rendszerek mindegyikének megvan a maga népművelési programja.

De nem csak a művelődés minőségében mutatkoznak a történelem folyamán különbségek. Hiszen a műveltség nem fogja át mindenkor a lakosság minden rétegét egyaránt. A tőkés rendszer kialakulása idején a fiatal tőkés osztály, az akkori viszonyoknak megfelelően, erősen kiszélesítette a kultúra hatáskörét. Az újfajta szerszámok és gépek kezeléséhez emelni kellett a dolgozók kultúr színvonalát. De az ember ezzel nem jutott előbbre a természet, a társadalom és a művészet megértésében és szeretetében, mert a fennálló termelőviszonyokban fokozódott a kizsákmányolás is. A magasabb kultúr színvonalú munkás többet és jobban termelt, nagyobb volt az általa kitermelt értéktöbblet is. És ez volt a cél!... A tőkés rendszer mai bomló, imperialista korszakában nem fejlődhet tovább kellő és lehetséges mértékben sem a tudomány, sem a művészet, mert mindkettő élesen cáfolja a tőkés rendszer bármily formában való fennmaradásának szükségességét. Így — akarva, nem akarva — a tőkés rendszer szükségszerűen szembekerül a kulturális fejlődés követelményével és harcol ellene. Nem csoda tehát, hogy a faszizmus a legbarbárabb eszközököt használta és használja a kultúra vívmányai ellen. A polgári tudomány, a rendszer továbbbi fennmaradásáért céljából kénytelen nemcsak történelmet, hanem minden másfajta tudományt is hamisítani, mert igazolni akarja a kizsákmányolás, a gyarmati hódítás, a háború szükségességét. Innen indulnak ki az áltudományok, a tévtanok, rémhírek és babonák.

Az új gazdasági és társadalmi rendszer kivívásával azonban nem fejlődik ki azonnal az új rendszernek megfelelő világnézet is, mert — mint Lepin mondja — az emberek társadalmi öntudatának fejlődése mögötté marad a társadalom gazdasági fejlődésének és a letűnt rendszerek világnézeti maradványai sokszor évtizedekkel is túlélnek azt a gazdasági alapot, amelyből kinőttek. Habár végső fokon a gazdasági alap változása mindig és okvetlen maga után vonja az új világnézet kifejlődését is, még sem szabad azt gondolnunk mintha a tömegek világnézeti átalakulása csak úgy magától megtörténik. Szívós, kemény világnézeti csatákat kell megvívni ahhoz, hogy az új világnézet győzedelmeskedjék.

Az új Jugoszlávia kultúrradalmát éppen ez a világnézeti harc jellemzi. Bár nálunk a világnézeti harc már a régi Jugoszláviában kitermelte a dolgozók forradalmi élcsapatát, mely az elhatározó pillanatban milliók tömegeket tudott megmozdítani és bár az egész Népfelszabadító harc idején egy napig sem szünetelt a tömegek felvilágosítási munkája, a valóságos kultúrradalom mégis csak napjainkban bontakozik ki. Csak az a nép indíthatja meg a maga kultúrradalmát, amely biztosan tartja kezében a politikai és gazdasági hatalmat.

A kultúra és a szabadság, a kultúra és a demokrácia között egyébként is szoros kapcsolat áll fenn, mert a kultúra színvonala egyenes arányban áll a politikai és gazdasági szabadsággal: minél nagyobb a demokrácia, annál magasabb a kulturális színvonal. A faszizmus időszaka volt a világkultúra legnagyobb válsága, — a faszizmus bukása a világ kultúrájának győzelmes előrehaladását jelentti. Mert a dolgozó milliók igazi demokrácia és szabadság nélkül nem hajlandók minden igyekezetüket, figyelmüket és erejüket a közösség anyagi és kulturális haladása érdekében kifejtetni. Ellenke-

zöleg, minél nagyobb a politikai szabadság, annál erőteljesebben indul meg a dolgozó milliók építése és alkotása az egész közösség érdekében. Csak így érzik biztosítottak szabadságukat és mindazt, amit közös erővel emelnek, építenek.

Népfelzabardító harcunk megteremtette a dolgozó tömegek politikai szabadságát, az igazi népi demokráciát, népeink testvériségét, egységét és egyenjoguságát és ezzel szilárd politikai alapot adott az új gazdasági rendszernek, amely népeinket a nemzetközi tőke kiszákmányolásából végleg kiszabadította. Ezzel időszzerűvé tette a kultúrforradalmat, amely a teljesen új fajta népnevelés és népművelés útján népeinket a szocialista kultúrához vezeti. A nemzetiség kérdéshelyes megoldása lendítette népeinket az ujjaépítésben és a tervgazdálkodás első évében tanúsított óriási tömörülésre és közös erőfeszítésre. Ez adta meg a lökést ahhoz, hogy a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságban ma mindenütt, minden nép nyelvén egyaránt folyik a néptömegek felvilágosító munkája. A Népfrontban kifejezésre jutó egységes politikai élet biztosítja azt, hogy népi kultúránk szélesben, de mégis tarkán és élénken hömpölyög előre a szocialista kultúra felé és olyan távlatokat nyit, amelyek minden nemzet számára lehetővé teszik a gazdasági erők zavartalan fejlesztését, állandóan emelkedő jólétét és boldogulását.

Csak a politikailag szabad nép rendelkezhet szabadon a nemzeti jövédellel, csak az oszthatja be jövédelmét úgy, ahogyan érdekeinek legjobban megfelel. Csak a politikailag szabad nép áldozhat művelődésre milliárdokat és adhat kulturális fejlődésének olyan irányt, amilyen a legjobban megfelel jövőbeni boldogulásához. Ezért tudjuk ma a tudományt a termelés fokozásához, előrelendítéséhez felhasználni, ezért adhatjuk meg a természettudományoknak kijáró megbecsülést, ezért fokozódik napról-napra a szervező-tudományok (adminisztráció, könyvelés, statisztika, nyilvántartás, tudományos munkaszervezés, ésszerűsítés stb.) jelentősége. Ezért emelhetjük egy eddig soha nem látott ütemben a szakiskolák, az esti szaktanfolyamok számát, ezért tudunk egy év alatt félmillió írástudatlant írástudóvá tenni, hogy belőlük egy további év leforgása alatt szakembereket neveljünk. A politikai és gazdasági rendszerben beállott forradalom maga után vonja a kultúrforradalmat, amely már maga is mélyíti medrét és fejlődésében új utakat talál magának.

A tömegek érdekeiből kiindulva az Ötéves tervben népkormányzatunk a kultúrforradalomnak sokféle megnyilvánulási alakot adott. Kezdve a kötelező és díjmentes elemi iskoláztatáson, a középfokú általános és szakiskolákon keresztül egészen a főiskoláig és az akadémiaig egy teljesen újfajta iskolapolitikával és nevelési módszerrel ismerkedünk meg. Az iskolapolitikát a demokratizálás, a nevelési módszert a gyakorlati ismeretek kötelezettsége jellemzi. Tünyomórészt a munkásosztályból és a parasztságból származó ifjak úgy bővítik ismereteiket, hogy számukra mindaz, amit megtanulnak az életben gyakorlati útmutatás legyen, — a tudományt úgy fogják fel, mint a gyakorlathoz szükséges vezérelvet. A tudomány-nak a gyakorlat ad hitelt. Híre sincs többé a régi iskolákat jellemző tudomány és gyakorlat között tátongó szakadéknak. Így a diákban kifejlődik a gyakorlat és a valóságos élet iránti érzék. Környezetünkben lassan kimulik az elefantsonttoronyba zárkozó szobatudós és „művész”. Az iskola olyan embereket teremt, akik nem vetik meg a testi munkát, sem annak képviselőjét, a fizikai munkást.

Ez az újfajta népművelési politika a tömegek részéről a kultúra

kérdésében újszerű magatartást eredményezett. A tömegek eddig soha nem látott méretű érdeklődést mutatnak a könyvek, újságok, a tudomány és a művészet iránt. A kultúra a népbe hatolva átalakítja a lelkeket, fejleszt a dolgozó milliók érzésvilágát, érdeklődési körét, gondolatait, alkotó szellemét és kezdeményezését. A politikai téren megoldott nemzetiségi kérdés és a kisebbségek alkotmányilag biztosított szabad nyelvhasználatára és a kultúra szabad fejlesztési lehetősége mindenki számára lehetővé tette a kultúrforradalomba való bekapcsolódást. Az alkotmányban szavatolt sajtó-, szólás-, egyesülés-, gyülekezés- és manifesztációs szabadság nagy mértékben előrelendíti a kultúregyesületek gyors szaporodását és a legszélesebb néptömegek gyakorlati bevonását a kultúrába. A kultúr munka súlypontja lassan a gyárakba tevődik át és a termelés folyamatát kezdi áthatni a kultúra légköre. A felnőtt emberek művelésével átalakítjuk az emberek lelki alkatát, akik azután a kor szellemét formálják és munkájukkal mindenki számára hozzáférhetővé, élvezhetővé teszik a természet kincseit. Ezekben a tömegekben éled a művelődés vágya, a tudásszomj és a könyvéhség új olvasókat teremt.

Mindez nagy mértékben kihat a munka termelékenységére. Lassan minden munka elnyeri a maga tudományos megalapozását és tervszerűen szerveződik. Az Ötéves terv éppen az a gigantikus méretű alapozás, mely által népeink és minden dolgozónk munkája ezentúl nem a véletlenek szeszélyes játékától függ, hanem a tudomány elvei szerint halad.

De a Terv ugyanakkor a tudományok fejlesztését sem hagyja figyelmen kívül: olyan feladatokat állít elébe, amelyek a gyakorlatból származnak és melyekre a gyakorlat felvilágosítást kér. Ezekre válaszolva a tudomány távlatokat nyit a gyakorlat emberei előtt és erősíti meggyőződésüket, hogy valóban jól és észszerűen, a tudomány teljes ismerete alapján termelhesenek.

A gyakorlattal való közvetlen kapcsolat fejleszt a tudományt is, mert a tudósok ezáltal kénytelenek mind beljebb hatolni a tudományba. Kialakul a tudománynak egy új gyakorlata: az ismeretek elmélyítése, bővítése, finomítása, — olyan tudományok alakulnak ki, amelyekhez eleinte szakemberünk sem volt, most pedig különleges speciálistává fejlesztik a nép legtehetségesebb fiait. Kialakul a tudósok új típusa: olyan ember, aki a tudományos munkában sem felejt el, hogy feladata a gyakorlati munka megkönnyítése, termelékenységének fokozása.

De ezzel nem merül ki a tudományos munkakör! Gyárainkban és műhelyeinkben az új korszellemnek megfelelően a rohammunkások és az újtók, a feltalálók és észszerűsítők gyakorlati erőfeszítései óriási mértékben — mintegy öntudatlan — fejlesztik a tudományt. Tapasztalataik elmélyítése, szívós küzdelmük legjobb bizonyítéka az a 21.000 találmány és tökéletesítési indítvány, amelyet a novemberi munkaverseny folyamán tettek. Hatalmas segítség a gyakorlat emberei részéről az, amit a tudomány fejlesztése érdekében tesznek.

Igy szűnik meg fokozatosan a tudomány és a gyakorlat, továbbá a testi és szellemi munka közötti különbség. Így formálódik a szocialista embertípus, aki nem csak felfogásban, hanem a maga hétköznapi gyakorlatában is egyaránt jártas a gyakorlati és tudományos munkában. Ez pedig igen fontos előfeltétele az emberi boldogulásnak, mert csak így állíthatja az ember véglegesen a természetet a maga szolgálatába, csak így lesz szabad és független igazi szocialista ember.